

การพัฒนาภาวะผู้นำของนายกเทศมนตรีตามหลักธรรมาภิบาลในยุคปัจจุบัน The development of the mayor's leadership according to good governance in modern times

เพิ่มพร ดำรงเกียรติ^{*}, พระครูสุวรรณสุตาธิการ[†]
ณัฐกร ยกขุนชัย[‡], พชรมณ ระฆัง[§]
สมพร เขียวจันทร์^{**}

บทคัดย่อ

บทความนี้การพัฒนาภาวะผู้นำของนายกเทศมนตรีตามหลักธรรมาภิบาลในยุคปัจจุบัน จะได้ทราบถึงประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่ได้เข้าใจถึงหลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารงานขององค์กร ส่งผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวขององค์กร และจากระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ทำให้เกิดการศึกษาและอบรมโดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาให้ผู้นำมีลักษณะผู้นำที่ดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่ม มีทัศนคติที่ดี ความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย คนส่วนใหญ่ให้การยอมรับนับถือเป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความอดทนยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีการบริหารงานที่โปร่งใส และมีความเป็นประชาธิปไตย

คำสำคัญ : การพัฒนาภาวะผู้นำ, หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This article, the development of the mayor's leadership according to good governance in modern times Will learn about the issues of leadership development that understand the principles of good governance which are the development of leadership in the organization's management, affecting the success and failure of the organization And from the regulations on the creation of good governance and social affairs Causing education and training by focusing on developing leaders with good leadership styles, morality, knowledge Have initiative Have a good attitude Honesty, discipline, most people accept respect as those who have sacrifices for the common good. Have patience, accept to listen to other people's opinions Opportunity for other people Took part in the administration Have transparent management And with democracy

Keywords: Leadership Development, Good Governance

บทนำ

เทศบาล เป็นองค์กรท้องถิ่นที่ตั้งตามพระราชบัญญัติเทศบาลพุทธศักราช 2496 และพระราชบัญญัติเทศบาลพุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 โดยให้เทศบาลดังกล่าวมีฐานะเป็นนิติบุคคล แบ่งเป็น 3 แบบ โดยใช้เกณฑ์

^{*} นายเพิ่มพร ดำรงเกียรติ ตำแหน่ง ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี โทร. 0818550657 อีเมลล์ auddy2007@yahoo.co.th

[†] อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

[‡] นายณัฐกร ยกขุนชัย ตำแหน่ง ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลชั้นต้น ศาลแขวงสงขลา

[§] นางสาวพชรมณ ระฆัง ตำแหน่ง หนวยความ โทร. 0944799909 อีเมลล์ somnida@gmail.com

^{**} ร้อยตำรวจเอกสมพร เขียวจันทร์ ตำแหน่ง รอง สารวัตร (สอบสวน) ตำรวจภูธร จังหวัดปัตตานี โทร. 089-879-4545 อีเมลล์kiawjan@hotmail.com

ประชากร คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โครงสร้างองค์กรเทศบาลประกอบด้วยฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกเทศมนตรี และฝ่ายนิติบัญญัติได้แก่สมาชิกสภาเทศบาล (ไกรวิทย์ พวงงาม. 2550 : 168)

การบริหารงานตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2469 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 มาตรา 48 ได้กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ในการบริหาร โดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีที่ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2552 ซึ่งอาศัยหลักธรรมาภิบาลมุ่งหน้าที่ให้นายกเทศมนตรีเป็นผู้มีความสำคัญที่สุดในการบริหารงาน ซึ่งการบริหารงานของนายกเทศมนตรีส่งผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวขององค์กร เนื่องจากจะต้องปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชน ทำหน้าที่ในฐานะข้าราชการท้องถิ่น พร้อมทั้งควบคุมกำกับดูแลพนักงานเทศบาลอีกทั้งยังเป็น ผู้นำนโยบายของทางราชการมาปฏิบัติในเทศบาลนั้นๆ และจากระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ทำให้เกิดการศึกษาและอบรมโดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาให้ผู้นำมีลักษณะผู้นำที่ดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่ม มีทัศนคติที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย คนส่วนใหญ่ให้การยอมรับนับถือเป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความอดทนยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นและเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วม มีความโปร่งใสเป็นประชาธิปไตย (สุวิทย์ ยี่วรพันธุ์. 2552 : 245)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (ที่มา : การกำหนดตำแหน่งจุดยืนทางยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 1 ปี (2557 - 2560) กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา) จังหวัดนครราชสีมา เป็นศูนย์กลางการค้า การท่องเที่ยว การพาณิชย์ การคมนาคมทางบก อุตสาหกรรม และเป็นเมือง ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีงบประมาณจำนวนมากในการบริหารจัดการท้องถิ่นเอง รายได้หลักมาจากการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น ในปัจจุบันการบริหารงานของเทศบาลในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมายังคงประสบปัญหา คือ ผู้นำที่เข้ามาเป็นผู้บริหารท้องถิ่นยังขาดประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการในทำงาน เป็นกลุ่มเป็นกลุ่มผลประโยชน์เก่าในท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นบางแห่งมีอำนาจเหนือประชาชน ทำให้คิดไปได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือแหล่งอำนาจที่ผู้บริหารท้องถิ่นจะได้รับเพื่อตนเองและพวกพ้อง แอบอิงอยู่กับนักการเมืองระดับชาติจนถูกแทรกแซงจากนักการเมืองได้ง่าย เกิดการทุจริต ประพฤติมิชอบ การบริหารงานล่าช้า ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเทศบาล ทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยจะเห็นจากการตรวจสอบของหน่วยงานอิสระต่างๆ เช่นสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ยังตรวจสอบพบข้อผิดพลาดของการปฏิบัติงานอยู่เนืองๆ ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำของนายกเทศมนตรีตามหลักธรรมาภิบาล จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร การสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา ความภูมิใจต่อผู้ร่วมงาน มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลของข้าราชการ ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร

การพัฒนาภาวะผู้นำ

ผู้ประสบความสำเร็จมักมีสิ่งหนึ่งที่แตกต่างไปจากคนทั่วไป นั่นก็คือ "ภาวะผู้นำ" เพราะสิ่งนี้จะพลังในการเคลื่อนส่งเสริมให้พลังในการเคลื่อนให้ชีวิต มุ่งไปข้างหน้า พลังในภาวะบุคคลภาวะผู้นำกับพลังของผู้อื่น รอบข้าง มีส่วนช่วยส่งเสริมให้พลังงานที่ขับเคลื่อนมีเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ ในภาวะผู้นำ บางคนไม่ได้เก่งงาน แต่มีความสามารถ ชักจูง โน้มน้าว นำเสนอ ให้ผู้บริหารหรือผู้อื่น คล้อยตาม และอนุมัติที่เขาเสนออยู่ ยินยอมพร้อมใจ และรู้สึกดีที่ได้ทำงานร่วมกับเขาภาวะการเป็นผู้นำ สร้างได้ยาก นอกจาก บุคคลนั้นจะมีคุณสมบัติของ การเป็น" ผู้นำ "เองคุณสมบัติการเป็นผู้นำ ไม่ได้หมายถึง เพียงแค่กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม หรือ ขอบพูด โต้แย้ง หรือแสดงตนแต่ หมายถึง เหนือกว่า บุคคลอื่น ในด้านจิตวิทยาระบบคิดวิเคราะห์ การควบคุมอารมณ์ บุคลิกภาพ รวมถึงปัญญา ไหวพริบ ในการแก้ปัญหา ต่างๆ

กระบวนการใน การพัฒนา ภาวะผู้นำ

ถ้า เปรียบเทียบถึงเมล็ดพันธุ์ ก็หมายถึงการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดี การคัดเลือกดินที่สมบูรณ์ การรดน้ำพรวนดินและรวมไปถึง การกำจัด"แมลง" ที่เป็นศัตรูพืชซึ่งแรกสุดที่เราจะต้องทำในการพัฒนา ภาวะ ผู้นำ คือ 1. การหารูปแบบ (Model) 2. คลุกคลีกับสภาพแวดล้อม ผู้นำ

องค์ประกอบ การพัฒนาผู้นำมีหลายส่วน ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบของผู้นำที่เราต้องการ

2. สภาพแวดล้อมการพัฒนา ภาวะผู้นำ
3. การฝึกฝนและเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
4. รู้วิธีการขจัดปัญหา และอุปสรรค
5. พัฒนาภาวะ ผู้นำ และยกระดับอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
6. พัฒนาวิธีการแรงจูงใจในการสร้างภาวะผู้นำ
7. วางเป้าหมายให้ชัดเจน

ศักยภาพ ภาวะ ผู้นำ ไม่ได้สามารถทำได้ภายในชั่วข้ามคืน แต่ต้องอาศัยการพัฒนา ฝึกฝน ปรับปรุง แก้ไขและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขณะที่เราศึกษาภาวะการเป็นผู้นำ เราจะต้องสังเกตดู จดจำ เปลี่ยนแปลง และแก้ไข ให้เป็นในการฝึกฝนเรียนรู้การเป็นอยู่ ภาวะผู้นำ หรือสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ

อุปสรรคในการพัฒนา ผู้นำ

ส่วนมากแล้วอุปสรรค ภาวะ ผู้นำนั้น ไม่ใช่ อุปสรรคภายนอกแต่เกิดจากอุปสรรค ภายในนั่นคือ ตัวบุคคลผู้นำนั่นเอง คือ การขาดความมั่นใจในตัวเอง คนหลายคนมีศักยภาพในการเป็นผู้นำ ที่ดี ได้ แต่มักขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และ ชอบคิดว่าคนอื่นดีกว่าและบางครั้ง ก็ไปให้ ความสนใจต่อสิ่ง แวดล้อมภายนอกมากเกินไปคนที่ไม่กล้าพูดต่อหน้าชุมชน เพราะคิดไปก่อนว่า คนฟังจะเก่งกว่าเรา หรือกลัวจะพูดผิดบ้าง กลัวจะพูดไม่ได้ดี บ้าง ดังนั้น ศัตรูของการพัฒนาศักยภาพผู้นำที่สำคัญคือตัวเราเอง คือ ความคิด ที่ติดกั้วในสิ่งที่บันทึก ความมั่นใจของเรานั้นเองคนที่มีความรู้ผู้นำที่ดี มิได้หมายถึงบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นคนที่มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา สามารถดูแลปกครองระดับล่างได้ และต้องพัฒนาตัวเองให้สามารถปกครอง ในระดับสูงได้ เช่นกัน ภาวะผู้นำจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ถ้าผู้นำตามโลกทัศน์ไม่ทัน หรือตามคนที่เป็นผู้ตามไม่ทัน โอกาสที่ผู้นำจะตกมาเป็นผู้ตามก็มีสูง

หลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย “ธรรมาภิบาล” ไว้ว่า หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทาง สำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มี ความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริม ความเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะ วิกฤติ ภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ให้นิยามความหมายของคำว่า “ธรรมรัฐ” หรือ “ธรรมาภิบาล” ไว้หลายประการ ดังนี้

1. ประชาธิปไตย หมายถึง กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐภาคสังคมภาคเอกชนและประชาชนโดยทั่วไปในการที่จะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพโปร่งใสและตรวจสอบได้
2. ประชาธิปไตย หมายถึง การที่กลไกของรัฐ ทั้งทางการเมืองและการบริหาร มีความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพ สะอาดโปร่งใส รับผิดชอบ
3. ประชาธิปไตย หมายถึง การบริหารหรือการปกครองที่ดีหรือการปกครอง หรือการบริหารที่เป็นธรรม โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และความมีประสิทธิภาพ

นพ.ประเวศ วะสี ให้นิยามของคำว่า “ธรรมรัฐ” ไว้ว่า หมายถึง รัฐที่มีความถูกต้องเป็นธรรมซึ่งหมายถึง ความถูกต้องเป็นธรรมใน 3 เรื่องใหญ่ๆ คือ 1. การเมืองและระบบราชการที่โปร่งใสรับผิดชอบต่อสังคมถูกต้องตรวจสอบได้ 2. ภาคธุรกิจที่โปร่งใสรับผิดชอบต่อสังคมสามารถตรวจสอบได้ และ 3. สังคมที่เข้มแข็งความเป็นประชาธิปไตย สังคมสามารถตรวจสอบภาครัฐและภาคธุรกิจให้ตั้งอยู่ในความถูกต้องได้

ความสำคัญของธรรมาภิบาล ธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและ

เอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษกล่าวปาฐกถาพิเศษเรื่อง จริยธรรมของการบริหารภาครัฐเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2548 ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ในการจัดงานครบรอบ 50 ปี คณะรัฐประศาสนศาสตร์ ว่าการบริหารต้องพูดถึงผู้บริหารเพราะเป็นเรื่องที่ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน บางกรณีเป็นเรื่องเดียวกัน จริยธรรมของการบริหารภาครัฐจะไม่มีทางเกิดผลสำเร็จได้ ถ้าผู้บริหารไม่มีจริยธรรม การใช้จริยธรรมและคุณธรรมในการบริหารงานภาครัฐภาคเอกชนผู้บริหารจะต้องมีจิตสำนึกที่จะนำสิ่งที่ดีไปใช้และจัดสิ่งที่ไม่ดีให้หมดไป สิ่งเหล่านี้ คือ 1. ความซื่อสัตย์ 2. กฎหมาย 3. ความเป็นธรรม 4. ประสิทธิภาพ 5. ความโปร่งใส 6. ความมั่นคงของรัฐ และ 7. ค่านิยมของคนไทยลักษณะของธรรมาภิบาล ลักษณะเงื่อนไขของหลักธรรมาภิบาล มีหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1. หลักการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Participation) คือ กระบวนการที่ประชาชนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน (Equity) ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเข้าร่วมทางตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านกลุ่มผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยชอบธรรม 2. หลักความสุจริตและโปร่งใส (Honesty and Transparency) คือ กลไกการบริหารที่มีความสุจริตและโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการมีระบบกติกากฎ และการดำเนินงานที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึง การที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกำกับดูแลและประชาชนสามารถตรวจสอบและติดตามผลได้ 3. หลักพันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) คือ ความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณชน โดยมีการจัดองค์กรหรือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นการดำเนินงานเพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม ในความหมายนี้ มีความหมายที่มากกว่าความรับผิดชอบเฉพาะต่อผู้บังคับบัญชาหรือกลุ่มผู้เป็นฐานเสียงที่ให้การสนับสนุนทางการเมือง 4. หลักกลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) คือ เป็นกลไกที่มีองค์ประกอบของรัฐบาลหรือผู้ที่เข้าร่วมบริหารประเทศที่มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยส่วนรวมไม่ว่าจะโดยแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง 5. หลักเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability) คือ กรอบของกฎหมายที่ยุติธรรมและเป็นธรรมสำหรับกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์มีการบังคับใช้และสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกฎเกณฑ์ที่ชัด ซึ่งคนในสังคมทุกส่วนเข้าใจและ 6. หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) คือ เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่างๆ อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการให้สาธารณะที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ และกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้าน (ด้านการเมือง สังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ)

เป้าหมายของธรรมาภิบาล ว่าด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2550 ได้สร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอันเรียกเป็นศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “good governance” โดยมีเป้าหมายร่วมกันอยู่ 3 ประการ ประกอบด้วย ประการแรก การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อให้การบริหารงานภาครัฐ มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่ประชาชนต้องการ มีความโปร่งใสในการตัดสินใจและในกระบวนการทำงาน ให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร ร่วมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงาน รวมทั้งการประหยัด มีประสิทธิภาพต่อผลงานนั้นแทนการเน้นทำให้ถูกต้องตามกฎหมายและวิธีการเพียงอย่างเดียว ประการที่สอง การปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานของภาครัฐ โดยเน้นงานในหน้าที่หลักของภาครัฐซึ่งได้แก่ การกำหนดนโยบายที่มองการณ์ไกลการมีบังคับใช้กฎหมายที่ให้ความเสมอภาคเป็นธรรมและองค์การบริหารอย่างเป็นอิสระ มีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินการ และ ประการที่สาม การบริหารแบบพหุภาคีได้แก่ การบริหารที่ให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายตัดสินใจหรือร่วมปฏิบัติงานโดยไม่ผูกขาดหรือรวมศูนย์อำนาจ

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กำหนดขอบเขตเป้าหมายของคำว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ 1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และ 7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ว่าด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและ สังคมที่ดี พ.ศ.2542 ระบุว่าธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ 1. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักนิติธรรม

หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของ ตัวบุคคล จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรม และความยุติธรรม รวมทั้งมีความรักกัมและ รวดเร็วด้วย 2. หลักคุณธรรม (Morality) หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริม ให้บุคลากรพัฒนาตนเอง ไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริต เป็นนิสัย ประจำชาติ 3. หลักความโปร่งใส (Accountability) หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใส พอเทียบได้ว่ามีความหมาย ตรงข้าม หรือเกือบตรงข้าม กับการทุจริต คอร์รัปชัน โดยที่เรื่องทุจริต คอร์รัปชัน ให้มี ความหมายในเชิงลบ และความน่าสะพรึงกลัวแฝงอยู่ ความโปร่งใสเป็นคำศัพท์ที่ให้แง่บวกในเชิงบวก และให้ความสนใจในเชิงสงบสุข ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้สะดวกและเข้าใจง่าย และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจนในการนี้ เพื่อเป็น สริมงคลแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานให้มีความโปร่งใส ขออัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง ได้แก่ ผู้ที่มีความสุจริต และบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ 4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการ บริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และหรือ คณะทำงานโดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำ ปรีกษา ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ 5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการ การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากกระทำของตนเอง และ 6. หลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy) หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้บุคลากรมีความประหยัด ใช่วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

แนวทางปฏิบัติตามหลัก “ธรรมาภิบาล” ธรรมาภิบาลมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจอย่างชัดเจน เพราะหลักทั้ง 6 ประการสามารถนำมาแปรเป็นวิธีปฏิบัติสำหรับองค์กร เพราะเมื่อองค์กรมีการปฏิบัติที่ดีต่อพนักงาน พนักงานก็มีความสุขมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่งผลให้พนักงานทุกคนรักและทุ่มเทในการทำงาน และพร้อมมีส่วนร่วมในความก้าวหน้าของบริษัท ดังนั้น การนำธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภททุกระดับ มี 1. การสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นทุกระดับจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนโดยมีคนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเสถียรภาพ พัฒนา และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างความเข้มแข็งให้ประชาคมและเพิ่มการมีส่วนร่วม 2. เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นธรรมในสังคมเอผลประดัยชนให้กับคนทุกระดับไม่ว่าคนรวยหรือคนจนในเรื่องการมีงานทำ การมีรายได้ การพัฒนาที่เท่าเทียมกัน และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 3. ธรรมาภิบาลช่วยลดบรรเทาหรือแก้ปัญหาถึงแม้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรงก็ยิ่งช่วยลดหรือบรรเทาความรุนแรงลงไป และปัญหาที่ไม่รุนแรงก็อาจจะไม่เกิดขึ้นอีก อีกทั้งทำให้สังคมมีความเข้มแข็งทุกด้าน ทั้งทางคุณค่าและจิตสำนึกทางสังคม การเมือง 4. ธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงและส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์สุจริต 5. ธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตยจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 6. ธรรมาภิบาลจะช่วยให้ระบบบริหารของรัฐบาลมีความยุติธรรม เป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ 7. ธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชนและภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ

ความสำเร็จในการสร้างระบบธรรมาภิบาล ในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จหน่วยงานต้องดำเนินการ ดังนี้ 1. ต้องร่วมมือกันบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้น หมายถึง ทุกภาคในสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ต้องร่วมมือกันบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้น ๆ ไป 2. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสำคัญ คือ ผู้นำและเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ต้องเข้าใจมีจิตสำนึก เห็นความจำเป็นและความสำคัญของการดำเนินการในเรื่องนี้ 3. หลักการและวิธีการใช้อำนาจ หมายถึง กระบวนการสร้าง การบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีในสังคมใด ๆ ขึ้นอยู่กับวิธีการใช้อำนาจ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ผู้ใช้อำนาจและผู้ถูกใช้อำนาจหากทั้งสองฝ่ายพอใจในวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ย่อมหมายความว่า สังคมนั้นมีการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี 4. ดำเนินการให้เป็นไปตามองค์ประกอบองค์ประกอบของการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีมี 4 ประการ คือ 1) ความเชื่อของผู้มีอำนาจว่าอำนาจสามารถแบ่งปันได้ 2) กลไกการแบ่งปันอำนาจ 3) กลไกการคานอำนาจ และ 4) ระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจและการคานอำนาจ

ประโยชน์ของธรรมาภิบาล แยกออกตามลักษณะองค์กรได้ 2 ประเภท คือ

1. ประโยชน์ของธรรมาภิบาลต่อภาครัฐ หลักธรรมาภิบาลจึงถือเป็นหลักพื้นฐานในการปกครองผู้ได้บังคับบัญชาในการบริหารจัดการเพราะจะช่วยให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังทำให้พนักงานทุกคนมีความสุขในการทำงาน และยังช่วยสร้างขวัญและกำลังใจที่ดี พร้อมปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งจะส่งผลดีโดยรวมกับการดำเนินงานให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อีกในอนาคต หลักธรรมาภิบาลมีประโยชน์ต่อภาครัฐ

2. ประโยชน์ของธรรมาภิบาลต่อภาคธุรกิจ หลักธรรมาภิบาลจึงถือเป็นหลักพื้นฐานในการปกครองผู้ได้บังคับบัญชาที่ผู้ประกอบการ SMEs ไทยจำเป็นต้องใช้ทั้งที่ต้องใช้ในการบริหารจัดการ เพราะจะช่วยให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังทำให้พนักงานทุกคนมีความสุขในการทำงาน และยังช่วยสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีพร้อมปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งจะส่งผลดีโดยรวมกับการดำเนินงานให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อีกในอนาคต โดยสิ่งที่ส่งผลต่อกิจการธุรกิจ SMEs ไทยจากการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในกิจการ

บทสรุป

กล่าวสรุปได้ว่าควรยึดหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน เพื่อการบริหารจัดการองค์การ และผู้นำที่ยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองและขององค์การ ในการสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา ความภูมิใจต่อผู้ร่วมงาน มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลของข้าราชการ ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ

ดังนั้นศักยภาพภาวะผู้นำ ไม่สามารถทำได้หรือเรียนรู้ในวันเดียว แต่ต้องอาศัย การพัฒนา ฝึกฝน ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการตั้งเป้าหมาย ความอดทนและอดกลั้น จะเป็นจุดเรียนรู้ เริ่มต้น ของการพัฒนา ภาวะผู้นำ ความสำเร็จ คือความภูมิใจมิใช่วัตถุสิ่งของที่ได้มา ภาวะผู้นำไม่สามารถซื้อหรือหยาบยืม จากใครได้ แต่ภาวะผู้นำต้องเกิดจากการฝึกฝนและพัฒนาตน อย่างต่อเนื่อง ผู้นำที่ดี คือทำให้คนรุ่นหลัง อยู่รอด และ สามารถ ควบคุม คนไม่ดี ให้อยู่ใต้อำนาจ และเชื่อฟังให้ได้ ผู้นำ ไม่ใช่พระเจ้า ที่จะคอย ชี้แนะและทำถูกเสมอไป สมอง เพียง สมองเดียว ก็สู้สมองจากคนหลาย ๆ คนไม่ได้

บรรณานุกรม

- ฐานเศรษฐกิจ, (ออนไลน์), <https://bit.ly/2Ga1h3W>, สืบค้นวันที่ 9 เมษายน 2562
- พัฒนาภาวะผู้นำ, (ออนไลน์), <https://sites.google.com/site/athitinun/phathna-phawa-phuna-2>,
สืบค้นวันที่ 9 เมษายน 2562
- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย: เอกสารตำราหลัก ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
บัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท
- สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์. (2551). พัฒนาชนบทในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
หลักธรรมาภิบาลในองค์การ, (ออนไลน์),
<https://sites.google.com/site/aujutaratsisungnone/neuxha/bth-thi-5-hlak-thr-rmaphi-bal-ni-xngkhkr>, สืบค้นวันที่ 9 เมษายน 2562